

Research Paper

Explaining the socio-cultural consequences of tourism development in coastal villages of Rasht County

Mana Keshvardoust¹, Teimour Amar²

1. PhD Student, Department of Geography and rural planning, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.

2 Associate Professor, Department of Geography and rural planning, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.

Received: 2 June 2020

Accepted: 23 August 2020

PP: 112-

Use your device to scan and read the article online



Keywords :

Sustainable development of tourism, socio-cultural consequences, coastal villages, Rasht County.

Abstract

Today, coastal tourism with increasing growth has emerged as an effective factor in shaping the centers of development in coastal sites in rural areas. The coastal villages of Rasht are considered to be a suitable microclimate for tourism development, but the social-cultural structure of the villages has faced challenges in recent years. Because of the problems associated with these areas. The main goal of this research is to investigate the socio-cultural consequences affected by tourism development in the eleven coastal villages. The research method is descriptive-analytical and has an applied nature in terms of the goal. The data was measured in the form of a Likert scale, and SPSS software and one-sample T-test were used for analysis.

The result of the research shows; Despite the fact that the development of tourism has increased the awareness of the rural community, consequences such as the increase in the problems of rural youth in buying land due to the intensification of a surge in land dealership, evasion of the law in the field of unauthorized construction, fraud and the increase in the illegal purchase and sale of real estate and land to the order with the weighted averages of 4.63, 4.41 and 4.40 has brought the highest amount of socio-cultural damage and negative impact among other items. On the other hand, the role of tourism development on increasing the future of the society. In preserving local resources, expanding integration and social-cultural integration, creating security and safety of the local community, it has been evaluated less than other components, and the mentioned items were for the decisions of the institutional-management field.

Citation: Keshvardoust, M.,¹ Amar, T.,² (2022): Explaining the socio-cultural consequences of tourism development in coastal villages of Rasht County. Journal of Regional Planning, Vol 12, No46, PP:112-
DOI: 10.30495/JZPM.2022.5384

*Corresponding author: Teimour Amar

Address: Associate Professor, Department of Geography and rural planning, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.

Tel: 09111385503

Email: Amar@iaurasht.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Gilan province, especially the coastal villages of Rasht, bears a great potential for tourism development in the country. Considering features such as the location of the area under research and villages in the vicinity or in Anzali commercial-industrial free zone, the increase in demand for tourism and the upward trend in the number of tourists, especially dominance in the area of mass and recreational tourism, the trend has had some consequences in social and cultural aspects. In fact, the existence of difficulties and problems related to these sensitive areas has led to a divergence from sustainable development in the socio-cultural structure of the eleven neighboring coastal villages. It seems that the vicinity of Rasht coastal villages to Anzali commercial-industrial free zone will inevitably lead to a number of changes. These changes are then highly likely to affect cultural and social aspects of the host society. The research intends to analyze the socio-cultural consequences of this industry and provide the necessary solutions to modify and improve the existing strategies.

Methodology

The research method is descriptive-analytical and has an applied nature in terms of goal. Data collection has been done through documentary methods and field study to investigate and explain the socio-cultural consequences of tourism development using observation, interviews and questionnaires. The data analysis has been done both based on the available data and the results of the survey on local communities and officials' views. The target population includes the coastal villages of Rasht residents, including eleven villages bearing a population of 7976 people and 2851 households.

The sample size, including 339 samples, was determined using Cochran. In order to evaluate the questionnaire validity officials and experts' opinions of the General Directorate of Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism of Gilan Province, Anzali Free Zone Tourism Area, professors and officials and villagers, members of the village Islamic Council were used and Cronbach alpha test was used to check the reliability. The obtained number of 0.98 is an acceptable indicator of

reliability. Random-quota sampling method was used to distribute the questionnaire among residents, local officials, people and experts in the area.

The data related to 18 items socio-cultural effects of tourism development was organized and evaluated in the form of a five-point Likert scale. SPSS software and one-sample T-test were used for the analysis.

In this test, number 3 is considered as the test value. The value of the significance coefficient T, at the confidence level of 95%, indicates the significance of the effects of tourism development on research variables. The significance level is less than 0.05, which means that it is less than the error value and all the results are meaningful and can be generalized to the whole society.

Findings

The findings of the research show that young villagers facing problems purchasing land properties as a result of surge in land dealership, escaping law enforcement and constructing unauthorized structures, fraud and the increase in the illegal purchase and sale of real estate and land including an average weight of 4/63, 4/41 and 4/40 respectively have brought the highest amount of socio-cultural damage and negative impact compared to other factors. The growth of utilitarian and brokerage thinking, negative effects on the behavior and relationships of the rural community, and locals and family disputes regarding land are among other consequences observed in these coastal areas due to uneven development of tourism industry. Therefore, lack of proper planning and decision-making strategies regarding sustainable development in the institutional-management sector can impede or lessen the effect of sustainable tourism and therefore lead to the emergence of social-cultural consequences. In rural areas, this requires both a comprehensive approach and science-based management techniques to consciously guide and smooth the sustainable path of development using the institutional management field help.

Conclusion

Considering the effects and consequences of tourism development between tourists and the host community in rural areas are of crucial importance. Since these intangible effects on culture and society are formed slowly and steadily, in the absence of a systematic planning strategy managed by institutional-management departments, the development of tourism will fall far behind the goals of sustainable development.

Therefore, the absence of proper planning and decision-making strategies which are based on

sustainable developments in the institutional-management sector can lead to the emergence of social-cultural consequences. Rural areas require both a comprehensive approach and a science-based management system to consciously guide and smooth the sustainable path of development by the institutional-management field.



مقاله پژوهشی

تبیین پیامدهای اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری در روستاهای ساحلی
شهرستان رشتمانا کشور دوست^۱، تیمور آمار^{۲*}

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.
 ۲. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

چکیده

امروزه گردشگری ساحلی با رشدی فزاینده به عنوان عاملی موثر در شکل دهی کانون‌های توسعه در سایت‌های ساحلی مناطق روستایی مطرح گردیده است. روستاهای ساحلی شهرستان رشت با چشم اندازی گسترده، میکروکلیمایی مناسب برای توسعه گردشگری به شمار می‌آید، اما وجود معضلات مترتب بر این مناطق، ساختار اجتماعی - فرهنگی روستاها را در طی سال‌های اخیر، با چالش‌هایی مواجه نموده است. هدف اصلی این پژوهش، بررسی پیامدهای اجتماعی - فرهنگی متاثر از توسعه گردشگری در روستاهای یازده گانه ساحلی می‌باشد. روش انجام پژوهش به شیوه توصیفی - تحلیلی و از لحاظ هدف، دارای ماهیت کاربردی است. داده‌ها در قالب طیف لیکرت مورد سنجش قرار گرفت و جهت تجزیه و تحلیل، از نرم افزار SPSS و آزمون T تک نمونه ای استفاده گردید. برآیند پژوهش نشان می‌دهد؛ علی رغم اینکه توسعه گردشگری باعث افزایش میزان آگاهی جامعه روستایی شده است، پیامدهایی نظیر افزایش مشکلات جوانان روستایی در خرید زمین به دلیل تشدید بورس بازی، فرار از قانون در زمینه ساخت و ساز غیرمجاز، کلاهبرداری و افزایش خرید و فروش غیرقانونی املاک و اراضی را با میانگین های وزنی ۴/۶۳، ۴/۴۱ و ۴/۴۰، به عنوان بیشترین میزان آسیب اجتماعی - فرهنگی و اثرگذاری منفی در بین سایر گویه‌ها به همراه داشته است. از سوی دیگر، نقش توسعه گردشگری بر افزایش آینده‌نگری جامعه محلی در حفظ منابع محلی، گسترش یکپارچگی و همگرایی اجتماعی - فرهنگی، ایجاد امنیت و ایمنی جامعه محلی نیز کمرنگ تر از سایر مولفه‌ها ارزیابی گردیده است که موارد یاد شده، برآیند تصمیمات حوزه نهادی - مدیریتی بوده است.

تاریخ دریافت: ۱۳ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۲ شهریور ۱۳۹۹

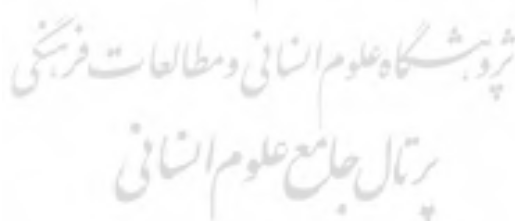
شماره صفحات: ۹۴-۱۰۸

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن
مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید



واژه‌های کلیدی:

توسعه پایدار گردشگری، پیامدهای اجتماعی -
فرهنگی، روستاهای ساحلی، رشت و خمام



استناد: مانا کشور دوست، تیمور آمار (۱۴۰۱): تبیین پیامدهای اجتماعی فرهنگی توسعه گردشگری در روستاهای ساحلی شهرستان رشت، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۱۲، شماره ۴۶، مردودشت: صص ۹۴-۱۰۸

DOI: 10.30495/JZPM.2022.5384

* نویسنده مسئول: تیمور آمار

نشانی: گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

تلفن: 09111385503

پست الکترونیکی: Amar@iaurasht.ac.ir

مقدمه :

توسعه گردشگری و نظارت بر آنها انجام گردد (Kapera, 2018: 581-588). به باور پژوهشگران بیشترین بازار گردشگری جهانی را گردشگری انبوه یا به تعبیری گردشگری بی انضباط که به استفاده ناآگاهانه از جامعه مقصد و محیط بسنده می‌کند در اختیار دارد. بخش اعظم این بازار را سواحل دریاها تشکیل می‌دهند. گردشگری ساحلی در ایران با رشدی فزاینده به عنوان عاملی موثر در شکل دهی کانون‌های توسعه در سایت‌های ساحلی، کرانه ای و پسرکرانه ای مناطق روستایی مطرح گردیده است. استان گیلان به ویژه روستاهای ساحلی شهرستان رشت، با چشم اندازهای زیبای طبیعی، یکی از قطب‌های گردشگری کشور و میکروکلیمایی مناسب برای توسعه این صنعت به ویژه اکوگردشگری به شمار می‌آید. طی سال‌های اخیر، روستاهای ساحلی، تغییرات گسترده اجتماعی- فرهنگی، محیط زیستی، کالبدی- فضایی و اقتصادی را در محیط جغرافیایی خود شاهد بوده است و بی شک این امر متأثر از تصمیمات نهادی و مدیریتی در سطح خرد و کلان می‌باشد. بنابراین، ارزیابی و درک اثرات بالقوه و بالفعل توسعه گردشگری بر منابع انسانی و طبیعی روستاهای ساحلی، امری ضروری و بدیهی است که در صورت برنامه ریزی اصولی مبتنی بر رویکرد توسعه پایدار، آسیب‌های وارده نیز به مراتب کاهش خواهد یافت و مزایایی را برای جوامع محلی در پی دارد و بر کیفیت زندگی آنها تأثیر می‌گذارد (Liu et al, 2017: 99-107). به نظر می‌رسد با توجه به تداخل و همجواری روستاهای ساحلی شهرستان‌های رشت و خمام با محدوده منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی، افزایش تغییرات این مناطق به دلیل پرننگ بودن توسعه گردشگری روند رو به رشدی را طی می‌نماید؛ که برآیند افزایش تقاضا و تراکم گردشگران بر زون‌های ساحلی، ناگزیر بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی جامعه میزبان نیز اثرگذار خواهد بود. پژوهش حاضر در نظر دارد به واکاوی و تحلیل پیامدها و آسیب‌های اجتماعی- فرهنگی توسعه این صنعت و ارائه راهکارهای لازم جهت اصلاح و بهبود رویه‌های موجود بپردازد. بر این اساس، در روند پژوهش، به این پرسش‌ها پاسخ داده خواهد شد؛

- توسعه گردشگری واجد چه پیامدهای اجتماعی - فرهنگی در روستاهای ساحلی شهرستان رشت بوده است؟
- بیشترین میزان اثرگذاری منفی توسعه گردشگری بر حوزه اجتماعی - فرهنگی، در کدامیک از شاخص‌ها مشهودتر می‌باشد؟

امروزه گردشگری به عنوان یکی از گسترده‌ترین و متنوع‌ترین صنعت‌های جهان شناخته شده و توسعه آن، نقش مهمی در منافع اقتصادی و تحولات ساختار اجتماعی - فرهنگی سکونتگاه‌های روستایی به همراه دارد، در این زمینه، گردشگری روستایی به عنوان ابزاری جهت احیاء روستاها شناخته می‌شود (Holland et al, 2003: 1). این صنعت در دوران معاصر به واقعیت مهم اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده و نیز می‌تواند زمینه ساز تعامل‌های اجتماعی - فرهنگی گردد (Habibi Ghasem abadi, 2015: 535-538). اما از نظر ماهوی پیش از آنکه به عنوان یک پدیده اقتصادی مطرح باشد یک امر فرهنگی است (Papeli Yazdi, 2014: 88) که در بستر محیط جغرافیایی شکل می‌گیرد و متشکل از محیط طبیعی، فرهنگی و اجتماعی است. هر یک از این دو محیط به نوعی بر گردشگری تأثیر گذار است و از آن تأثیر می‌پذیرد. این اثرات در منطقه مقصد، جایی که گردشگران با محیط محلی، اقتصاد، فرهنگ و جامعه تعامل دارند بسیار مشهود است (Mason 2003: 1). اگر گردشگری روستایی به نحوی مناسب برنامه‌ریزی و مدیریت شود، می‌تواند خالق یا محرک یک فرایند توسعه یافته برای حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در کلیه زیر شاخه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و همچنین صنعت گردشگری باشد (Sharif zadeh & Moradnegad, 2002: 53). از این رو در گردشگری پایدار نه تنها فرهنگ محلی تضعیف و یا تخریب نمی‌گردد، بلکه گردشگری عاملی برای حفظ و احیای فرهنگ نیز محسوب می‌شود (Rezvani, 2005: 314). پایداری اجتماعی به افزایش کنترل مردم بر زندگی و هویت محلی کمک می‌کند، همچنین از جوامع محلی در هنگام ورود فزاینده گردشگران بدون تأثیرات منفی و آسیب به فرهنگ محلی پشتیبانی می‌نماید (Brokaj, 2014: 103-117). ریشه‌های اصلی مشکلات اجتماعی- محیطی را در سطح جهانی می‌توان در بحران‌های اخلاقی، توجه به مصرف ناپایدار ردیابی نمود و چشم انداز جدید توسعه پایدار بر توسعه معنوی، اخلاقی، روانی، جسمی و معنوی جامع انسانی به جای تسلط بر مصرف‌گرایی متمرکز شده است (Gorobets, 2011, 107-115). شیوه مدیریت نهادی سیستم‌های ایجاد شده، چگونگی عملکرد ذینفعان در عرصه فعالیت سیاست گردشگری را تعیین می‌نماید (Sofield et al, 2017: 1-22). در این راستا مطالعه گروه‌های ذینفع در سطوح گوناگون و شناسایی و برقراری ارتباط با آنها از سوی دولت ذیربط حائز اهمیت است تا آموزش لازم در رابطه با

پیشینه و مبانی نظری

در مرحله اول و مدیریت این اثرات در مرحله دوم می‌تواند پیامدهای مثبت گردشگری را برای نواحی گردشگری پذیر به حداکثر و تبعات منفی آن را به حداقل کاهش دهد (Rezvani, 2005: 110). از سویی، انتظارات از منافع اقتصادی ممکن است جامعه محلی را وادار به حمایت از گردشگری و دیگر اشکال توسعه اقتصادی بدون درک کامل تاثیرات منفی بالقوه نماید (Truong et al, 2014: 1071). توسعه گردشگری بدون مدیریت ملاحظات فرهنگی، می‌تواند به تغییرات و آثار منفی در مقاصد گردشگری منجر گردد (Heidari, 2008: 133-134). از تبعات اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری، می‌توان به تغییر در فعالیت‌های سنتی و هنری جهت متناسب سازی آنها با گردشگران، افزایش بازاریگری، از بین رفتن زبان محلی، ازدیاد نابرابری‌های اجتماعی و سایر موارد دیگر اشاره نمود (Gee, 2003: 29). لذا در مطالعه آثار و تبعات فرهنگی - اجتماعی گردشگری، علاوه بر توجه به تاثیر فرهنگی منفی گردشگران بر روستاییان، رویکردی متعادل تر در دهه ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ دنبال شد که بر اساس آن جنبه‌های مثبت و منفی گردشگری با هم در نظر گرفته می‌شوند. علاوه بر این در این دوره چند نوع گردشگری غیرانبوه مانند گردشگری بدیل و اکوگردشگری به عنوان الگوهایی از گردشگری که آسیب کمتری وارد می‌کند، نیز ارائه گردید (Boyne, 2005: 1). در زمینه اهمیت موضوع، پژوهش‌های متعددی به رشته تحریر در آمده است که در ادامه به تعدادی از پژوهش‌ها، پرداخته خواهد شد.

گردشگری ساحلی طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیت‌های تفریحی که در نواحی ساحلی و آب‌های نزدیک سواحل روی می‌دهد را در بر می‌گیرد (Sharifi, 2012 & Amin Beidokhti 126). اکوگردشگری نیز مفهومی است که همزمان با رشد سریع گردشگری طبیعی در بیست سال گذشته تکامل یافت، به طوری که یکی از ارکان اصلی اکوگردشگری به حداقل رساندن تاثیرگذاری بر فضاهای اجتماعی - فرهنگی و فرهنگ‌های سنتی می‌باشد (Rezvani, 2008: 25). ارتباط میان صنعت گردشگری، جامعه میزبان و فرهنگ آن ارتباطی دیالکتیک و دوسویه است و نباید به عنوان دو مفهوم مجزا و مستقل نگریسته شوند. دو سویه بودن این رابطه را در قالب دو واژه فرهنگی شدن صنعت گردشگری و توریستی شدن فرهنگ جامعه میزبان تعبیر کرده‌اند (Amini & Zeidi, 2015: 17). از آنجا که این ره آورد موجب تغییراتی در زندگی روزانه و فرهنگ جامعه میزبان می‌گردد، اصطلاح اثرات اجتماعی - فرهنگی را به کار می‌برند (Robbins, 2015: 291). تاثیرات فرهنگی و اجتماعی در حقیقت تغییراتی است که در باورها، ارزش‌ها، آداب و رسوم، اعتقادات، هنر، معماری و زندگی جوامع میزبان گردشگری رخ می‌دهد (Gee, 2011: 291). لذا می‌توان پذیرفت که تاثیرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری تغییراتی هستند که این صنعت در نظام‌های ارزشی، رفتار مردم، روابط خانواده‌ها، سبک زندگی، مراسم سنتی و سازمان‌های اجتماعی پدید می‌آورد. این رابطه متقابل می‌تواند آثار مثبت و یا منفی به همراه داشته باشد به همین دلیل شناخت آثار و پیامدهای گردشگری

جدول ۱- تعدادی از پژوهش‌های انجام شده در زمینه پیامدهای اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری

پژوهشگران	عنوان پژوهش	برآیند یافته‌ها
Chang et al (2018)	تأثیرات توسعه گردشگری در مناطق بومی روستایی	یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشترین تأثیرات مربوط به فرهنگ، گردشگری را در منطقه بهبود می‌بخشد ولی ساکنان نسبت به کارهایی که احتمالاً منجر به آسیب‌های زیست محیطی می‌شوند، نظر منفی دارند.
Ziari (2018)	پیامدهای اجتماعی و فرهنگی ناشی از توسعه گردشگری	گردشگری باعث رواج فرهنگ پذیری، تجمل‌گرایی و فرهنگ کالایی در بین ساکنین گردیده ولی با توجه به اینکه تبعات نظیر افزایش آلودگی صوتی و ترافیک، پسماندها و قیمت کاذب زمین و... را به همراه داشته است منجر به بهبود سطح زندگی اجتماعی و میزان آگاهی نیز گردیده است.
Okech et al (2012)	گردشگری روستایی، به عنوان توسعه پایدار (لواندا، کنیا)	بر پایه نظرات ساکنین لواندا گردشگری روستایی با چالش‌هایی نظیر، عدم وجود قوانین شفاف دولت، عدم تعهد بخش دولتی و سوء مدیریت نهادهای مهم توسعه مواجه بوده است.
Taghdisi et al (2012)	تحلیلی بر نگرش جامعه میزبان به اثرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری شهرستان دالاهو	پیامدهای مثبتی از جمله افزایش میزان آگاهی‌های عمومی و بالا رفتن سطح استانداردهای زندگی مردم و تاثیرات منفی نظیر تغییر در آداب و سنن محلی و افزایش ناهنجاری‌های اجتماعی - فرهنگی را به همراه داشته است.
Saleh Ahammed (2010)	تحلیل اثرات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی توسعه صنعت گردشگری در بنگلادش (کاکس بازار)	پس از اشاره بر تاثیرات مثبت اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی گردشگری در کاکس بازار به تبعات سوء شامل ازدیاد جرائم، تعارضات اجتماعی و نابودی سبک زندگی سنتی و ناهنجاری‌های اخلاقی می‌پردازد.
Byrd et al (2009)	بررسی تاثیرات گردشگری در نواحی روستایی شمال غربی کالیفرنیا	تأثیرات گردشگری در یک جامعه روستایی بین چهار گروه ذینفع در شرق کارولینای شمالی شامل ساکنان، کارآفرینان، مقامات دولتی و گردشگران بررسی و تبعات منفی

توسعه از جمله نابودی سبک معماری سنتی، آسیب به آثار تاریخی منطقه و ازدیاد بزهکاری و جرائم در محدوده مطالعاتی را مورد توجه قرار داده است.	
نتایج نشان داد که تأثیرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری بر اساس سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، سطح درآمد، وضعیت تأهل و مدت اقامت متفاوت است. همچنین تأثیرات زیادی را (مثبت یا منفی) صرفاً از توسعه گردشگری نمی‌داند.	<p>Hsu(2006)</p> <p>بررسی درک ساکنان تائو از تأثیر اجتماعی و فرهنگی گردشگری در لام یو، تایوان</p>
علاوه بر اثرات مثبت اقتصادی در اسلونی و بهبود کیفیت زندگی روستایی تبعات مخربی شامل هزینه‌های بالاتر تولید و خدمات محلی، افزایش قیمت زمین، افزایش رفتارهای ضد اجتماعی، جنایی و درگیری بین ساکنان و گردشگران را به همراه داشته است.	<p>Zemljič(2004)</p> <p>بررسی اثرات مثبت و آسیب‌های توسعه گردشگری در حومه شهر</p>

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مواد و روش تحقیق

کارشناسان مطلع منطقه، روش نمونه‌گیری تصادفی - سهمیه ای مورد استفاده گرفت. داده‌های مربوط به ۱۸ گویه تأثیرات اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری نیز در قالب طیف پنج درجه ای لیکرت سازماندهی و مورد سنجش قرار گرفت و جهت تجزیه و تحلیل از نرم افزار SPSS و آزمون T تک نمونه ای استفاده گردید. در این آزمون عدد ۳ به عنوان مقدار مورد آزمون در نظر گرفته شده است. مقدار ضریب معنا داری T، در سطح اطمینان ۹۵ درصد حاکی از معنادار بودن تأثیرات توسعه گردشگری بر متغیرهای پژوهش می‌باشد و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بدین معناست که سطح معناداری کمتر از مقدار خطا بوده و کلیه نتایج معنادار و قابل تعمیم به کل جامعه است.

روش انجام پژوهش به شیوه توصیفی - تحلیلی بوده و از لحاظ هدف، دارای ماهیت کاربردی می‌باشد. گردآوری داده‌ها، به شیوه‌های اسنادی و مطالعات میدانی جهت بررسی و تبیین پیامدهای اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری، با بهره‌گیری از مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه انجام گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز بر اساس داده‌های موجود و نتایج نظرسنجی دیدگاه‌های جوامع محلی و مسئولین پیرامون اثرات اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری می‌باشد. جامعه آماری روستاهای ساحلی شهرستان‌های رشت مشتمل بر یازده روستا با جمعیتی بالغ بر ۷۶۷۶ نفر و ۲۸۵۱ خانوار می‌باشند. حجم نمونه با استفاده از روش کوکران ۳۳۹ نمونه تعیین گردید. به منظور ارزیابی روایی پرسشنامه، از نظرات مسئولین و کارشناسان متخصص اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان، حوزه گردشگری منطقه آزاد انزلی، اساتید و مسئولین و دهیاران، اعضاء شورای اسلامی روستا و جهت بررسی پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید که عدد به دست آمده به میزان ۰/۹۸، نشانگر پایایی قابل قبول می‌باشد. برای توزیع پرسشنامه بین ساکنین، مسئولین محلی، افراد و

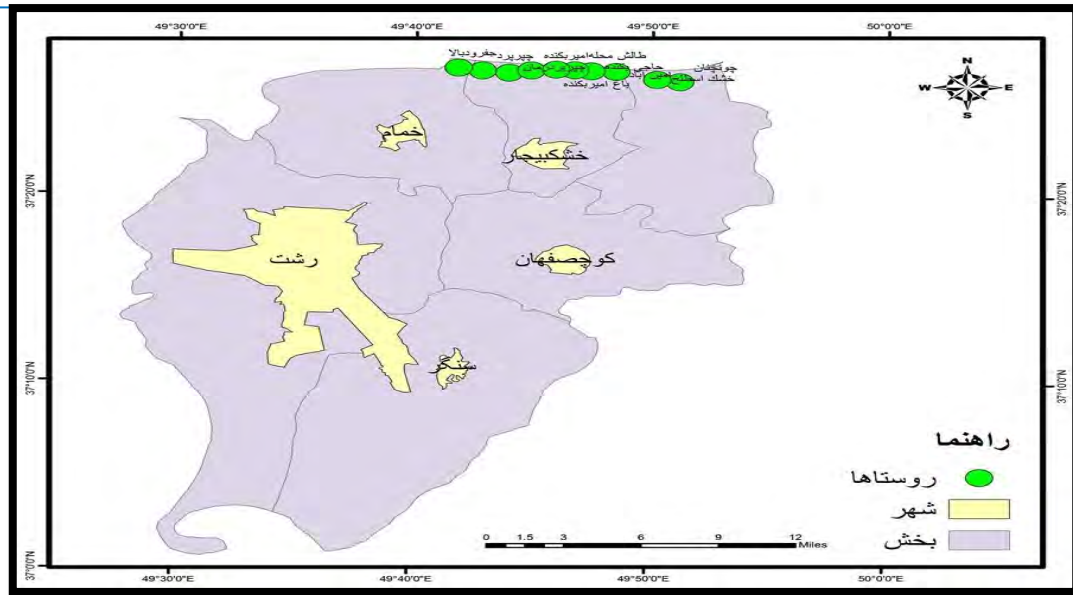


شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸)

محدوده مورد مطالعه

موقعیت قرارگیری، وجود توانمندی‌های انسان ساخت، تاریخی- فرهنگی، طبیعی از جمله منابع گردشگری شهرستان مورد مطالعه می‌باشند. بر اساس بررسی‌های میدانی انجام شده، پیرامون تغییرات مشهود طی بازه زمانی ۷۵ تا ۹۵ (آخرین سالنامه آماری) و مصاحبه با متخصصان، از مجموع ۲۹۳ روستای شهرستان رشت، ۱۱ روستای ساحلی با مساحتی به میزان ۱۴.۴۸۹.۰۳۵ مترمربع به لحاظ داشتن شاخص‌هایی نظیر موقعیت قرارگیری و توانمندی‌های گردشگری، وضعیت گردشگری، آمار رو به افزایش تعداد خانه‌های دوم و تعداد پرونده تخلفات مطرح شده در کمیسیون ماده ۹۹، نتایج بررسی‌های به عمل آمده در تصاویر ماهواره ای (سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷) و همچنین مجاورت با منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی به عنوان روستاهای حساس و آسیب پذیر جهت پژوهش انتخاب گردیدند. این سکونتگاه‌های روستایی از مرز شهرستان آستانه اشرفیه تا مرز شهرستان بندرانزلی در جفرود پایین به طول ۱۸ کیلومتر شامل روستاهای جفرود بالا، امیر بکنده، امین آباد، باغ امیر بکنده، چپرپرد، چپرپرد زمان، حاجی بکنده، تالش محله، چونچنان، خشک اسطلخ و علی آباد می باشند که در حاشیه دریای کاسپین و حوزه بلافصل ساحل قرار دارند. محدوده مورد پژوهش در قسمت شمالی این شهرستان واقع شده که در شکل شماره ۱ نشان داده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی



شکل ۲- موقعیت جغرافیایی شهرستان رشت و روستاهای مورد پژوهش، (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸)

بحث و یافته‌های تحقیق

شهر رشت با برخورداری از ورودی اصلی استان، به عنوان پخش کننده گردشگران در استان عمل نموده و آنها را به سوی مناطق گردشگری پذیر به ویژه مناطق ساحلی هدایت می‌نماید. بر پایه آمار ارائه شده از سازمان منطقه آزاد تجاری - صنعتی انزلی که در جدول شماره ۲، به آن اشاره شده است، از سال

۱۳۹۲ تا انتهای سال ۱۳۹۸، این منطقه با افزایش قابل توجهی از تعداد گردشگران روبرو بوده است.

جدول ۲- آمار ورود گردشگران به محدوده منطقه آزاد انزلی از سال ۱۳۹۸-۱۳۹۲

عنوان	سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸
تعداد ورود گردشگر داخلی	۱۵۰۰۰۰۰	۱۸۰۴۹۱۰	۲۳۰۷۹۴۷	۲۹۴۲۶۸۸	۵۳۰۲۰۲۸۵	۶۳۲۰۲۱۱	۶۳۴۲۰۷۵۶

منبع: سازمان منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی، ۱۳۹۸

با توجه به تصویب ۷۰ منطقه نمونه گردشگری طی سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۸۷ در استان و تخصیص ۱۹ منطقه ساحلی، قرار گیری دو منطقه نمونه گردشگری ساحلی امین آباد و حاجی بکنده در محدوده مورد پژوهش، منطقه را از اهمیت ویژه سرمایه گذاری در امر گردشگری برخوردار نموده است. بر اساس مشاهدات میدانی، این محدوده از قابلیت طبیعت گردی مشتمل بر انواع اکوگردشگری، گردشگری ساحلی، کشاورزی، تفریحی، گردشگری مختلط و مدرن (تجاری- اقامتی، تفریحی) و گردشگری پژوهشی برخوردار می‌باشد. وجود شالیزارها، باغ‌ها، برکه طبیعی، واقع شدن بخشی از منطقه حفاظت شده و پارک خشکی - دریایی بوجاق، کشتزارهای وسیع در اراضی پس کرانه ای به همراه فرآورده‌های صنایع دستی محلی به ویژه

بوده است که به شکل شهرک‌های گردشگری، مجتمع‌های مسکونی و ویلاهای پراکنده در نوار ساحلی و بافت روستا دیده می‌شود.

حصیربافی این توان را دارد که بر تنوع گردشگری و افزایش ضریب ماندگاری گردشگران بیافزاید. از نظر گویش و زبان به غیر از روستای تالش محله که دارای گویش و زبان تالشی است مابقی روستاها به زبان گیلکی گفتگو نموده و شیعه مذهب هستند. باید توجه داشت که تغییرات اخیر در ساختار اجتماعی- فرهنگی محدوده مورد مطالعه، تا حدود زیادی متأثر از گسترش سکونت‌گزینی از نوع خانه دوم و افزایش تعداد گردشگران می‌باشد؛ به طوری که در طول دو دهه اخیر، این محدوده به شدت در معرض تقاضای مسکن از نوع خانه دوم توسط افراد غیربومی

جدول ۳- نرخ رشد خانه دوم، خانوار و جمعیت

سال	نرخ رشد خانه دوم	نرخ رشد جمعیت	نرخ رشد خانوار ساکن
۷۵-۸۵	۱۲/۱	۰/۷۹	۰/۸۷
۸۵-۹۰	۲۰/۰۸	-۰/۴۹	۱/۹۶
۹۰-۹۵	۵/۴۸	-۲/۹۶	-۱/۲
نرخ رشد ۲۰ ساله	۱۲/۳	-۱/۷۳	۱/۴

منبع: فرمانداری شهرستان رشت و مطالعات میدانی نگارندگان، ۱۳۹۸

جذب گردشگران کوتاه مدت و بلند مدت از نقاط دور و نزدیک به دلیل مجاورت روستاها با منطقه آزاد انزلی و استفاده از ساحل و دریا، بیانگر این واقعیت است که از لحاظ گویش و زبان تا حدودی از همگنی اجتماعی- فرهنگی کاسته شده و قطعا در بلندمدت به دلیل آمار رو به رشد احداث خانه‌های دوم و ازدیاد تعداد گردشگران، اثرات آن بیش از پیش رو به فزونی خواهد بود. بر اساس نتایج بررسی‌های میدانی، گردشگری تا حدود زیادی بر گرایش‌ها و سبک زندگی جامعه محلی موثر واقع شده است؛ به طوری که طبق نظرسنجی‌های انجام شده پیرامون تأثیرات منفی توسعه گردشگری بر رفتار و روابط جامعه روستایی و تغییر سبک زندگی جامعه محلی، ۷۸/۴ درصد پاسخ دهندگان به تأثیرات منفی حضور گردشگران، بر رفتار و روابط جامعه روستایی و تغییر سبک زندگی جامعه محلی اذعان داشته‌اند و نقش رشد این صنعت را در زمینه تقویت و احیاء فرهنگ سنتی و آداب و رسوم، منفی ارزیابی نموده‌اند. باید توجه داشت که توسعه گردشگری بر نهادهای اجتماعی، رفتار جامعه محلی و نظام ارزشی سکونتگاه‌های روستایی تأثیر می‌گذارد؛ به ویژه اهمیت و حساسیت این موضوع زمانی آشکار می‌شود که طیف گسترده‌ای از بازدیدکنندگان روستاهای ساحلی را گردشگران انبوه و تفریحی تشکیل می‌دهند.

در واقع تقلید از الگوهای رفتاری، نوع پوشاک و حتی خوراک به لحاظ عرضه غذاهای غیر ایرانی در منطقه آزاد انزلی، لمس عارضه مصرف‌گرایی را در بین جامعه روستایی افزایش داده و این پدیده به ویژه متأثر از حضور گردشگران و فضای ناشی از شکل‌گیری منطقه آزاد در سنوات اخیر است. در زمینه

چنانکه نتایج بدست آمده نشان می‌دهد در طول سالهای ۷۵-۸۵، نرخ رشد خانه دوم معادل ۱۲/۱ درصد، جمعیت روستایی ۰/۷۹ درصد و خانوار ۰/۸۷ درصد بوده است. همچنین آمار بدست آمده در طی بازه زمانی ۲۱ ساله نیز به ترتیب ۱۲/۳، ۱/۷۳- و ۱/۴ درصد را نشان می‌دهد. در دوره زمانی ۱۵ ساله از روند تغییرات خانه دوم به تفکیک روستا نشان می‌دهد، نرخ رشد در سنوات زمانی بین ۵/۴۸ تا ۲۰/۰۸ در نوسان بوده است. نسبت مسکن خانه دوم به خانوار ساکن معادل ۰/۸۵ می‌باشد یعنی به ازای هر ۱۰۰ خانوار ساکن تعداد ۸۵ واحد مسکونی از نوع مسکن دوم در این محدوده وجود دارد. به طوری که نسبت واحدهای مسکونی به خانوار ساکن، معادل ۱/۸۵ می‌باشد و به ازای هر ۱۰۰ خانوار ساکن ۱۸۵ واحد مسکونی وجود دارد. در مجموع کمترین تعداد مربوط به روستای چپرپر پایین با نسبت ۱۰۰ به ۲۶ و بیشترین آن متعلق به روستای امیربکنده با نسبت ۱۰۰ به ۱۳۸ واحد خانه دوم می‌باشد.

پیامدهای اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری

اثرات و پیامدهای توسعه گردشگری در مناطق روستایی پس از شکل‌گیری تعاملات فرهنگی گردشگر و جامعه میزبان از اهمیت بسیاری برخوردار است. از آنجایی که این اثرات ناملموس بر فرهنگ و اجتماع، بطئی و در فرایند زمان شکل می‌گیرند در صورت عدم برنامه‌ریزی مدون از سوی بخش‌های نهادی - مدیریتی، برآیند توسعه گردشگری به روندی دور از اهداف توسعه پایدار خواهد انجامید. رشد این صنعت، با توجه به

الگوبرداری جامعه میزبان از معماری خانه های دوم، به دلیل عدم تجانس با بافت اصیل روستا، معماری سنتی نیز به دست فراموشی سپرده شده است. طبق نتایج پیمایش میدانی انجام شده و برآیند پاسخ‌های مخاطبین در زمینه تقویت رفتار و منش، به واسطه الگوبرداری ساکنان بومی از گردشگران، این موضوع به نتیجه مطلوبی منجر نگردیده و توسعه گردشگری، بستری مناسب جهت تبادل فرهنگی مثبت بین جامعه محلی و گردشگران را فراهم ننموده است.

در زمینه اثرات توسعه گردشگری در تقویت نقش‌های اجتماعی بین جامعه محلی و گردشگران، نتایج دال بر نبود نتایج مثبت در این زمینه می باشد. آمار بدست آمده در رابطه با تغییر کاربری های انجام شده، نشان از وجود ۷۹۷ پرونده تخلف، در مجموع ۱۱ روستای مورد نظر دارد که شامل ساخت و سازهای غیرمجاز و فاقد مجوز از جمله کاربری‌های مغایر و حرایم قانونی می باشد. کمترین میزان تخلفات در روستای جفرود بالا با ۴۱ پرونده و بیشترین تعداد متعلق به روستای امین آباد با ۱۰۸ مورد تخلف است که جهت رسیدگی در کمیسیون ماده ۹۹، طرح موضوع گردیده است. از مجموع پرسش شوندگان ۹۱/۲ درصد با میانگین ۴/۰۶ به تاثیرات توسعه گردشگری بر تشدید فرار از قانون و ساخت و ساز غیرمجاز به ویژه در قالب خانه دوم اشاره داشتند. در متغیرهای افزایش خرید و فروش غیرقانونی املاک و اراضی، کلاهبرداری افزایش اعمال غیرقانونی، هنجارشکنی و معاملات غیر مجاز، نگرش ساکنین مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفت که حاکی از تاثیرات توسعه گردشگری بر تشدید روندهای یاد شده بوده است. باید یادآور شد که در زمینه تعامل مفید ناشی از توسعه گردشگری در روابط مردم و مسئولین، با توجه به موارد پیش گفته و افزایش میزان تخلفات، ۶۳/۴ مخاطبین به دلیل رویکرد قانونی و نظارتی مسئولین در شرایط حادث، این تعامل را از دیدگاه خود مثبت ارزیابی ننموده اند. پژوهش‌های میدانی گسترده در رابطه با افزایش آینده‌نگری جامعه محلی در حفظ منابع محلی و آخرین آمار ارائه شده از اداره کل بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان گیلان، نشان می‌دهد که از مجموع مساحت ۱۴۰۳۵۰۳۵ متر مربعی محدوده مصوب روستاهای مورد مطالعه، ۳۰۳۵۵۰۳۲۳ مترمربع (۲۳/۲ درصد) اراضی کشاورزی داخل طرح هادی مصوب روستا، تغییر کاربری داده شده است. لذا می‌توان از عوامل اصلی تخریب اراضی مولد را توسعه ناموزون و کنترل نشده صنعت گردشگری دانست که یکی از پیامدهای آن، کاهش سطح زیرکشت زمین‌های کشاورزی می‌باشد. بر این اساس نگرش ساکنین نیز موید این واقعیت است. از دیگر اثرات توسعه گردشگری و پدیدآیی خانه های دوم، افزایش سطح تقاضا و تشدید بورس‌بازی زمین و

مسکن در روستاهای مورد نظر می باشد که ازدیاد قیمت زمین و مسکن در روستاهای ساحلی را در پی داشته است. این امر رشد تفکرات سودگرایانه و نتیجتاً شکل‌گیری مشاغل کاذب از جمله خرید و فروش مسکن و زمین در روستاها را به همراه داشته است. برآیند این روند که می‌تواند ناشی از رشد اندیشه‌های متأثر از فضای سرمایه داری بین المللی باشد، باعث سکونت نسل کنونی روستاییان در اراضی خارج از محدوده مصوب، در اثر کمبود سرانه کاربری مسکونی در بافت روستا و از طرفی نبود توان مالی به دلیل ازدیاد قیمت زمین شده است. شایان ذکر است با توسعه گردشگری و به موازات آن، روند رو به رشد خانه‌های دوم که از دلایل مهم افزایش شدید قیمت زمین است، نزاع‌های محلی و خانوادگی در خصوص اراضی تشدید یافته است؛ این تعارضات در صورت نبود برنامه‌های کنترل‌کننده به کاهش روحیه مشارکت‌جویی و تضاد و تعارض در میان اعضای جامعه روستایی و نتیجتاً افزایش نابرابری و شکاف اجتماعی در بین طبقات گوناگون روستاییان خواهد انجامید. در این راستا، روستاییان با میانگین ۷۰/۵ درصد، نزاع‌های ناشی از تاثیرات توسعه گردشگری را تاییده نموده و ۷۵/۳ درصد نیز موضوع کاهش روحیه مشارکت‌جویی را از دلایل آن ذکر نموده‌اند. در توسعه گردشگری عوامل متعددی تاثیرگذارند که امنیت، شاخص‌ترین عامل آنهاست. از طرفی با توسعه ناموزون گردشگری، امنیت ساکنین نیز با مخاطره روبه رو خواهد گردید. بر اساس مصاحبه های انجام شده با ساکنان و مسئولین محلی، میزان افزایش تخلفات و رفتار مجرمانه در فصول گردشگری پذیر افزایش یافته است. مطابق با نظر پاسخگویان ۸۹/۴ درصد با افزایش میزان امنیت و ایمنی روستاها با دوره رونق گردشگری موافق نبوده‌اند.

توسعه گردشگری و وضعیت پایدارسازی جمعیت

بر اساس نتایج سرشماری مرکز آمار ایران، جمعیت روستاهای مورد مطالعه در طول یک دهه اخیر در سال ۱۳۷۵ معادل ۸۷۸۵ نفر و در سال ۱۳۸۵، ۹۵۰۰ نفر برآورد گردیده است که با افزایش ۷۱۵ نفری جمعیت، از نرخ رشدی معادل ۰/۷۹ درصد حکایت دارد. این تعداد در سال ۱۳۹۰ به ۹۲۷۱ نفر و ۱۳۹۵ براساس آخرین سرشماری مرکز آمار ایران، بالغ بر ۷۹۷۶ نفر بوده است، به طوری که در طول سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ معادل ۸۰۹ نفر از جمعیت روستاهای مذکور کاسته شده است که بر نرخ رشد منفی ۱/۷۳- درصد دلالت دارد. متوسط خانوار در دوره های سرشماری به ترتیب ۴/۱، ۳/۵، ۳/۱ و ۲/۸

نفر در هر خانوار بوده است که بیانگر کاهش شدید تعداد خانوار در روستاها در آخرین دوره پنج ساله می‌باشد. با توجه به تحولات جمعیتی و ارتباط آن با توسعه گردشگری در حوزه ساحلی می‌توان پذیرفت که توسعه گردشگری در این محدوده به پایدارسازی جمعیت روستایی منجر نشده است. چنانکه در نتایج حاصل از تغییر و تحولات جمعیتی بیان گردید جمعیت روستاهای ساحلی شهرستان رشت به لحاظ رشد جمعیت با روند کاهشی مواجه بوده اند. اگرچه این کاهش می‌تواند مربوط به کاهش زاد و ولد باشد، باید یادآور شد که نتایج پژوهش‌های میدانی و برخی از پژوهش‌ها، بیانگر مهاجرت معکوس تعدادی از روستاییان به محدوده مورد نظر است؛ مصاحبه‌های انجام شده با ساکنین نشان از فروش اراضی کشاورزی به سبب بالارفت بهای زمین به منظور احداث خانه های دوم و فعالیت‌های مرتبط با گردشگری دارد که با مهاجرت

شماری از روستاییان به شهرهای پیرامونی همراه بوده است. لذا صرف نظر از علل متعدد در مهاجرت پذیری و مهاجر فرستی روستاهای مورد نظر، رشد و توسعه گردشگری بدون برنامه که غالباً مبتنی بر خرید و فروش زمین و احداث خانه دوم بوده، توفیق چندانی در حفظ و نگهداشت جمعیت روستایی نداشته است. در جدول ۴، تغییر و تحولات جمعیتی از سال ۱۳۷۵-۱۳۹۵ به تفکیک روستاها مورد بررسی قرار داده شده است که بالاترین میزان نرخ رشد جمعیت، مربوط به روستای امیربکنده می‌باشد که غالباً به دلیل وجود اراضی با کاربری مسکونی و بهبود شرایط زیرساختی بوده است.

جدول ۴- جمعیت و خانوار روستاهای ساحلی شهرستان رشت ۱۳۷۵-۱۳۹۵

نرخ رشد جمعیت ۱۳۷۵-۱۳۹۵	۱۳۹۵		۱۳۸۵		۱۳۷۵		روستا
	بعد خانوار	جمعیت	بعد خانوار	جمعیت	بعد خانوار	جمعیت	
-۰.۲۴	۲.۷	۱۱۸	۳.۱	۱۱۹	۴.۳	۸۳	جفرود بالا
-۰.۱۷	۲.۷	۳۹۲	۳.۴	۳۴۶	۴	۲۹۱	خشک اسطلخ
۰.۲۵	۲.۹	۵۳۰	۳.۴	۶۰۴	۴.۲	۴۱۶	علی آباد
۰.۲۱	۲.۹	۳۳۴	۳.۵	۲۶۵	۴.۳	۲۰۰	چپربرد
۰.۴۹	۲.۹	۱۰۹	۳.۴	۱۱۴	۴	۶۳	امیر بکنده
۲.۱۸	۲.۶	۱۹۲	۳.۱	۱۸۷	۴.۵	۳۸	باغ امیر بکنده
۰.۱۱	۳	۲۹۳	۴.۷	۲۳۵	۴.۴	۱۸۸	چپربرد زمان
-۰.۴۳	۲.۷	۲۶۸	۳.۴	۲۴۹	۳.۷	۲۳۹	حاجی بکنده
-۰.۰۱	۲.۷	۲۲۱	۳.۵	۱۹۵	۴.۴	۱۳۷	امین آباد
-۱.۹۵	۲.۷	۱۲۱	۳.۵	۱۰۱	۳.۷	۲۳۹	تالش محله
-۰.۶۵	۲.۸	۲۷۳	۳.۸	۳۳۸	۴.۱	۲۵۸	چونچنان
-	۲.۸	۲۸۵۱	۳.۵	۲۷۵۳	۴.۱	۲۱۵۲	جمع

منبع: فرهنگ آبادی‌ها، مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵

۲ نفر فوق لیسانس و ۵ نفر نیروی آموزش دیده دائم وجود دارد که هیچکدام در رشته رستوران داری آموزش ندیده‌اند و این موضوع بیانگر این واقعیت است که به صنعت تخصصی غذا و توسعه گردشگری خوراک - با توجه به ثبت شهر رشت به عنوان شهر خلاق خوراک شناسی ایران در یونسکو، با نگاه حرفه ای و تخصصی پرداخته نشده است. استقرار روستاهای یازده گانه ساحلی در جوار منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی و ورود گردشگران از سراسر کشور و از سوی حضور تولیدکنندگان و فروشندگان سایر کشورها با عرضه محصولات بین المللی

تاثیرات توسعه صنعت گردشگری برافزایش سواد و آگاهی جامعه محلی

بررسی وضعیت سواد در روستاهای مورد مطالعه به میزان ۷۵/۸ درصد ارزیابی گردیده که در سال ۱۳۹۰ به ۸۳/۱ درصد افزایش یافته است. به طوری که نتایج بدست آمده نشان می‌دهد، روند آموزشی در بازه زمانی مورد نظر سیر صعودی داشته است. این در شرایطی است که بر اساس شواهد موجود در زمینه وضعیت آموزش در تاسیسات گردشگری از مجموع ۷۶ نفر پرسنل مشغول به کار، ۲۸ نفر زیردیپلم، ۱۵ نفر دیپلم، ۲ نفر لیسانس،

متنوع، زمینه ساز بالارفت گستره آگاهی در جوامع محلی گردیده است که ساکنان تا حدودی این موضوع را تایید نموده- اند.

در جدول ۵، میانگین، انحراف معیار و رتبه‌بندی گویه‌ها و در شکل ۳ میزان تاثیرات گردشگری در روستاهای مورد پژوهش، نشان داده شده است.

جدول ۵- میانگین، انحراف معیار و رتبه بندی گویه‌های پیامدهای اجتماعی - فرهنگی توسعه گردشگری

رتبه بندی	انحراف معیار	میانگین	درصد					شرح
			تقویت	تشدید	تفکرات	برقراری	موجب	
۱۳	۱.۲۹	۲.۰۴	۴۷.۲	۲۸.۰	۶.۸	۹.۷	۸.۳	تقویت و احیاء فرهنگ سنتی، آداب و رسوم
۶	۱.۰۳	۴.۰۶	۰.۰	۱۴.۲	۷.۴	۳۶.۸	۴۱.۶	تاثیرات منفی گردشگران، بر رفتار و روابط و تغییر سبک زندگی
۲	۰.۹۲	۴.۴۱	۳.۲	۲.۷	۲.۹	۳۱.۹	۵۹.۳	تشدید فرار از قانون در زمینه ساخت و ساز غیرمجاز
۱۶	۰.۷۶	۱.۶۴	۴۹.۶	۳۹.۸	۷.۴	۳.۲	۰.۰	ایجاد و حفظ امنیت و ایمنی جامعه محلی
۵	۰.۸۹	۴.۳۰	۰.۰	۸.۳	۴.۴	۳۶.۳	۵۱.۰	رشد تفکرات سودگرایانه و دلالی
۹	۱.۴۹	۲.۵۰	۳۷.۲	۱۸.۹	۱۹.۷	۵.۶	۱۸.۶	پایدارسازی جمعیت روستایی
۸	۱.۰۰	۳.۱۲	۰.۰	۳۲.۲	۳۴.۰	۲۰.۹	۱۲.۹	افزایش میزان آگاهی روستاییان
۴	۰.۷۳	۴.۳۸	۰.۰	۲.۷	۷.۱	۳۹.۵	۵۰.۷	افزایش اعمال غیرقانونی، هنجارشکن و معاملات غیر مجاز
۱۱	۱.۴۷	۲.۲۶	۴۴.۲	۲۵.۴	۴.۷	۱۱.۸	۱۳.۹	تقویت نقش‌های اجتماعی بین جامعه محلی و گردشگران
۱۴	۱.۱۰	۱.۹۱	۴۹.۳	۲۶.۰	۸.۸	۱۵.۹	۰.۰	افزایش روحیه مشارکت‌جویی در جامعه محلی
۱۷	۰.۷۴	۱.۶۰	۵۰.۷	۴۲.۵	۲.۷	۴.۱	۰.۰	گسترش یکپارچگی و همگرایی اجتماعی - فرهنگی
۱۵	۰.۹۴	۱.۸۸	۳۶.۶	۵۰.۷	۴.۵	۵.۰	۳.۲	تقویت رفتار به واسطه الگوبرداری از گردشگران
۱۰	۱.۳۵	۲.۳۶	۳۵.۷	۲۷.۷	۱۰.۰	۱۸.۳	۸.۳	برقراری تعامل مفید میان مردم و مسئولان
۱۸	۰.۸۰	۱.۵۸	۵۴.۹	۳۸.۱	۳.۴	۱.۸	۱.۸	موجب افزایش آینده‌نگری جامعه محلی در حفظ منابع محلی
۱	۰.۶۱	۴.۶۳	۰.۰	۱.۵	۲.۴	۲۸.۳	۶۷.۸	تشدید معضلات جوانان روستایی در خرید زمین بدلیل بورس بازی
۷	۱.۰۰	۳.۷۹	۲.۷	۱۰.۰	۱۶.۸	۴۶.۶	۲۳.۹	نزاع‌های محلی و خانوادگی در خصوص اراضی
۳	۰.۷۰	۴.۴۰	۰.۰	۱.۵	۸.۰	۳۹.۲	۵۱.۳	کلاهبرداری و افزایش خرید و فروش غیرقانونی املاک و اراضی
۱۲	۱.۳۰	۲.۱۱	۴۱.۰	۳۴.۵	۶.۸	۷.۷	۱۰.۰	تبادل فرهنگی مثبت در بین جامعه محلی و گردشگران



شکل ۳- میزان تاثیرات گردشگری در روستاهای مورد مطالعه (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

روستاها، باید اشاره داشت؛ این اثرات، به صورت بطئی و در درازمدت پس از اثرپذیری آداب و رسوم و هنجارهای جامعه مقصد و نهادینه شدن آن، مشهودتر خواهد بود. لذا در صورت افزایش روند مهاجریپذیری که به درهم تنیدگی اجتماعی و دوری از تجانس قومی و فرهنگی خواهد انجامید، این موضوع دور از تصور نخواهد بود. از این رو فقدان برنامه‌ریزی مناسب و عدم اتخاذ تصمیمات مبتنی بر رویکرد توسعه پایدار در بخش نهادی - مدیریتی می‌تواند منجر به عدم تحقق و یا کم‌رنگ بودن آثار گردشگری پایدار و پدیدار شدن تبعات اجتماعی- فرهنگی گردد. این امر در مناطق روستایی، نیازمند نگرش جامع و مدیریت علم محور، جهت هدایت آگاهانه و هموارسازی مسیر پایدار توسعه توسط حوزه نهادی- مدیریتی است. در این راستا، موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

- ارزیابی و تحلیل وضعیت تاثیرات همه جانبه توسعه گردشگری بر جامعه مقصد از جمله ابعاد اجتماعی- فرهنگی.
- برجسته‌نمایی جایگاه اکوگردشگری (Ecotourism) ساحلی، به لحاظ اهمیت آن در عصر پسامدرن به عنوان نماد مسئولانه‌ای از طبیعت گردی «nature-based tourism» و ال‌ترناتیوی مناسب در جهت صیانت از محیط جامعه مقصد، احترام به فرهنگ و زیربنای فرهنگی جامعه روستایی، احساس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، آموزش و ارتقاء سطح کیفی زندگی روستاییان، به عنوان اصلی‌ترین رهیافت‌ها در راستای توسعه گردشگری پایدار ساحلی.
- تدوین طرح جامع اکوگردشگری در مناطق روستایی، با توجه به توان‌ها، ویژگی‌های روستاها و در نظر گرفتن ابعاد اجتماعی- فرهنگی و سطح تحمل برای توسعه گردشگری.
- پیش‌بینی مناطق جدید سکونتگاهی برای پیشگیری از تداخل غیر معمول فرهنگی گردشگران و ساکنان محلی.
- برنامه‌ریزی حوزه نهادی - مدیریتی با رویکرد پایداری اجتماعی- فرهنگی روستاهای ساحلی به جای منافع اقتصادی حاصل از توسعه گردشگری.

استان گیلان به ویژه روستاهای ساحلی شهرستان رشت، از مناطق حائز جهت توسعه گردشگری در سطح کشور می‌باشند. با توجه به قرارگیری منطقه مورد پژوهش در مجاورت منطقه آزاد تجاری- صنعتی انزلی و به دنبال افزایش میزان تقاضا و روند رو به رشد شمار گردشگران به ویژه غلبه گردشگری انبوه و تفریحی در منطقه، این روند در ابعاد اجتماعی و فرهنگی جامعه میزبان، با پیامدهایی همراه بوده است. به واقع وجود تنگناها و معضلات مترتب بر این مناطق، دوری از اهداف توسعه پایدار را در ساختار اجتماعی - فرهنگی روستاهای یازده‌گانه ساحلی در پی داشته است؛ بر اساس نگرش جامعه میزبان، توسعه گردشگری تاثیراتی نظیر افزایش سطح آگاهی‌های عمومی را به همراه داشته که با برآیند پژوهش‌های زیاری و همکاران (۱۳۹۷) و تقدیسی و همکاران (۱۳۹۱) همسو می‌باشد. در خصوص تبعاتی نظیر تغییر سبک زندگی، اعمال غیرقانونی، هنجارشکن نیز در همگرایی با پژوهش‌های صالح احمد (۲۰۱۰) و بیرد و بوسلی (۲۰۰۹) بوده است؛ از سویی یافته‌های پژوهش با برآیند تحقیقات زملیک (۲۰۰۴)، پیرامون افزایش قیمت زمین، افزایش رفتارهای ضد اجتماعی در انطباق می‌باشد. همچنین بر پایه یافته‌های اوکچ و همکاران (۲۰۱۲) نحوه مدیریت نهادهای دولتی منجر به ناپایداری توسعه گردشگری گردیده است. یافته‌ها نشان می‌دهد، پیامدهایی چون افزایش مشکلات جوانان روستایی در خرید زمین به دلیل تشدید بورس‌بازی، فرار از قانون در زمینه ساخت و ساز غیرمجاز، کلاهبرداری و افزایش خرید و فروش غیرقانونی املاک و اراضی به ترتیب با میانگین های وزنی ۴/۶۳، ۴/۴۱ و ۴/۴۰، بیشترین میزان آسیب اجتماعی - فرهنگی و اثرگذاری منفی را در بین سایر گویه‌ها به همراه داشته است. رشد تفکرات سودگرایانه و دلالی، تاثیرات منفی بر رفتار و روابط جامعه روستایی و نزاع‌های محلی و خانوادگی در خصوص اراضی از دیگر پیامدهای ایجاد شده در روستاهای ساحلی شهرستان رشت، به دلیل توسعه ناموزون این صنعت می‌باشد. در زمینه اثرگذاری منطقه آزاد تجاری - صنعتی انزلی و توسعه گردشگری بر ساختار اجتماعی - فرهنگی

References

Ahmed, S. (2010), Impact of Tourism in Cox 's Bazar, Bangladesh. MSc Tesis, North South University, Bangladesh.

Amin Beidakhti, A, Sharifi, N, (2012), Examining the relationship between social capital and the tourism boom in the Caspian

Sea coastal areas, Journal of Tourism Management Studies 7 (17) , pp: 93-110

Boyne,s.(2005), New Directions in rural Tourism Impact Research New Directions in rural Tourism ,Ashgate,1.

Byrd, E, Bosley, H , Dronberger, M, (2009),Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern

- North Carolina. *Tourism Management*, 30 (1) , pp: 693-704
- Chang, K , Chien, H & Cheng, H & Chen, H. (2018). The Impacts of Tourism Development in Rural Indigenous Destinations: An Investigation of the Local Residents' Perception Using Choice Modeling. *Sustainability*, 10(12) , pp: 1-15.
- Chuang, Sh. (2013), Residents' attitudes toward rural tourism in Taiwan: a comparative viewpoint, *Journal International Journal of Tourism Research*, 15 (2) , pp: 152-170.
- Gee, Ch.Y., Fayos-Sola, Eduardo, (2003), *International Tourism: A Global Perspective*, Translated by A. Parsayan & S.M. A'rabi, Cultural Research Bureau, Tehran
- Gorobets, A. (2011), Corrections to the human development index and alternative indicators of sustainability, *International Journal of Sustainable Society*, 3(2) , pp: 107-115.
- Hallak, R, Brown, G & Lindsay, N, "The place identity-performance relationship among tourism entrepreneurs: A structural equation modeling analysis" *Tourism Management*, 33, pp: 143-154.
- Holland, J., Burian, M., and Dixey, L. (2003) *Tourism in Poor rural Areas: Diversifying the product and expanding the benefits in rural Uganda and the Czech Republic*, PPT Working Paper No. 12, p:1-38
- Hsu, Ch,(2006), *TAO Residents Perceptions of Social and Cultural impact of Tourism in Lam- Yu , Taiwan*, M.A Thesis, Clemson University.
- Kapera, I,(2018), Sustainable tourism development efforts by local governments in Poland, *Sustainable Cities and Society*, 40, p: 581-588.
- Liu, J., Nijkamp, P., Huang, X., & Lin, D. (2017). Urban livability and tourism development in China: Analysis of sustainable development by means of spatial panel data, *Habitat International*, 68, pp: 99-107.
- Okech. R, Haghiri. M. George. B, (2012) . *Rural Tourism as a Sustainable Development Alternative: An Analysis With Special Reference To Luanda, Kenia*, *Cultur: Revista de Cultura e Turismo* 6 pp: 36-54.
- Papli Yazdi, M, Saghaei, M, (2014), *Tourism (Nature and Concepts)*, Samat ,Tehran
- Sofield, T., Guia, J., & Specht, J. (2017), *ORGANIC 'FOLKLOIC' COMMUNITY DRIVEN PLACE – MAKING AND TOURISM*, *Tourism Management*, 61, pp: 1-22.
- Taghdisi, A, Taghvaei, M, Piri, S, (2012), An analysis of the attitude of the host community to the socio-cultural effects of tourism in Dalahou, *Journal of Spatial Planning*, 2(1), pp: 121-140.
- Dao Truong V, Hall ,M, Garry T, *Tourism and poverty alleviation: Perceptions and experiences of poor people in Sapa*,(2014), Vietnam. *Journal of Sustainable Tourism*, 22, pp: 1071–1089.
- Zemljič, D. (2004), Beneficial and damaging effects of tourism on the countryside, *Journal Sodobno Kmetijstvo*, 37(6) , pp: 17-19.
- Ziari, Keramatollah, Besharat, Nima, Shabani Koochesfahani, Morteza, (2018), *social and cultural messenger of sports education .*
- Brokaj, R,(2014). *Local governments role in the sustainable tourism development of a destination*. *European Scientific Journal*, ESJ, 10(31) , pp: 103-117.
- Gee, Ch, (2011), *Tourism in the global perspective*, Cultural Research Office Publications, Tehran
- Habibi Ghasemabadi, A, (2015), *Sustainable Tourism Development Strategy in Iran*, Saeedeh Publications, Tehran
- Heidari, R, (2008), *Basics of Tourism Industry Planning*, Samat Publications, Tehran.
- perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina. *Tourism Management*, 30 (1) , pp: 693-704
- Rezvani, M, Safaei, javad,(2005), *Tourism of second homes and its impact on rural areas, possibility or threat*, *Geographical Research*, No. 54 , pp: 121-109.
- Rezvani, M, (2008), *Rural tourism education*, University of Tehran Press, Tehran.
- Robbins, S, (2015), *Organizational Behavior, Concepts, Theories, and Applications*, Cultural Research Office, Tehran.
- Sharifzadeh A. , Murad Nejad H., (2002), "Sustainable Development and Rural Tourism"; *Jahad Socio-Economic*, 53
- Gorobets, A. (2011), Corrections to the human development index and alternative indicators sustainability, *International Journal of Sustainable Society*, 3(2), pp: 107-115.